

інформаційно важливих позицій у документі належать, насамперед, заголовок, заголовки окремих частин, висновки, резюме, вступ. Відповідно до цього здійснюється вибір ключових речень, що відносяться до основних елементів змісту документа [8: 317].

Таким чином, членування тексту може бути як суб'єктивним, тому що воно завжди інтенціональне й екстенціональне, так і об'єктивним, оскільки обумовлене необхідністю відображення світу в його упорядкованості й побудові. Сегментація тексту пов'язана з характером людського мислення, що включає одночасно взаємодоповнювальні операції аналізу й синтезу інформації, що надходить. Єдність формальної, змістовної та комунікативної сторін тексту відбивається в поєднанні типів текстового членування.

Література

1. Аспекты общей и частной лингвистической теории текста. – М.: Наука, 1982.
2. Бабенко Л.Г. Филологический анализ текста. Основы теории, принципы и аспекты анализа. – М.: Академический Проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2004.
3. Валгина Н.С. Теория текста. – М.: Логос, 2004.
4. Ванников Ю.В. Синтаксические особенности русской речи (явление парцелляции). – М.: Наука, 1969.
5. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования. – М.: Наука, 1981.
6. Грязнухина Т.А., Дарчук Н.П. и др. Синтаксический анализ научного текста на ЭВМ: Монография. – К.: Наукова думка, 1999.
7. Папина А.Ф. Текст: его единицы и глобальные категории. – М.: Едиториал УРСС, 2002.
8. Рожественский Ю.В. Лекции по общему языкознанию. – М.: Добросвет, 2000.
9. Тураева З.Я. Лингвистика текста. – М.: Просвещение, 1986. – 127 с.

Лариса Бондарчук, к.філол.н.,*
Київський національний економічний
університет ім. В. Гетьмана (Київ)
УДК 161.2.81'322.373

ОСОБЛИВОСТІ ЛОКАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

У статті актуалізовано проблему українізації програмного забезпечення в Україні, проаналізовано її передумови, розглянуто основні термінопоняття цього напрямку лінгвістичного дослідження. Відзначено, що основними системами і способами адаптації української мови в міжнародне комп'ютерне середовище є транслітерація, транскрипція й спеціальні програми трансліту.

На сучасному етапі Україна робить великі кроки на шляху входження до інформаційного простору, її починають пізнавати як державу з новими технологіями національного та всесвітнього масштабу. Це означає, що вона має гідно представляти себе на європейському та світовому рівні. Країна повинна мати програмне забезпечення високого рівня, а також свою мову в інформаційному просторі. Оскільки програмне забезпечення в Україні переважно є іншомовним, виникає потреба локалізації програмного продукту, перекладу його українською. Мова повинна бути бездоганною, оскільки на технологічно-прикладному рівні з нею знайомляться представники багатьох країн, особливо у всесвітній мережі Інтернет.

---

* © Л. Бондарчук, 2006

Програмне забезпечення, як відомо, – це спеціалізовані програми для роботи з різними операційними системами, установленими на комп'ютері. Для такої роботи використовують кілька типів програм, найосновніші з яких – системні, прикладні та інструментальні. Під *україномовним програмним забезпеченням* розуміють комп'ютерні програми різних типів, які або створені на основі української мови, або локалізовані українською мовою (перекладені з інших мов, українізовані).

Під *локалізацією* операційних систем та програмного забезпечення переважно розуміють узгодження їхніх інтерфейсів (мова спілкування, назва грошової одиниці, формат грошових сум, формат числових величин, формат списків, формати вводу та представлення дати й часу тощо), баз даних, інформаційних файлів та ін. для правильної і коректної роботи. На жаль, в Україні немає державного стандарту на локалізацію, який примушував би виробників та постачальників програмного забезпечення його дотримуватися, виробляти програми українською мовою, обов'язково українізувати програмний продукт. У результаті практично немає як операційних середовищ, так і прикладних програм з україномовним інтерфейсом. Лише невелика кількість програм офіційно постачається з україномовним інтерфейсом, а поодинокі розроблення ентузіастів вимагають кваліфікованого втручання у «внутрішню кухню» інсталяції і систем та є важкодоступними. Прикладом офіційних «українських» середовищ є операційні системи комп'ютерів родини Макінтош та дистрибутиви Лінукс, позитивним фактором яких, попри якість шрифтового відображення, є можливість налаштувати графічну оболонку на українську мову, нею також написано багато діалогів та частину довідкової інформації.

Отже, під *українізацією програм* розуміють системний переклад якої-небудь іншомовної програми українською мовою, а отже, створення відповідних спеціалізованих патчів, утиліт, спеціальних програм чи пакетів тощо, які називають *українізаторами*. Українізацію сьогодні проводять, як правило, неспеціалісти з мови, звідси – багато помилок у використанні комп'ютерних термінів, численні порушення мовних норм на всіх рівнях мовної системи, велика варіативність термінів в інформаційних системах.

На сучасному етапі важливим питанням у використанні комп'ютерних технологій в Україні є функціонування державної мови в різноманітних комп'ютерних середовищах. Необхідною передумовою цього є наявність відповідних державних стандартів та зацікавленість комп'ютерного співтовариства (розробників апаратури і програм, користувачів комп'ютерів, державних чиновників тощо) у їх дотриманні. Сьогодні в цій галузі склалася ситуація, коли або є державний стандарт і його не дотримуються, або державний стандарт відсутній, але є неписані правила, яких переважно дотримуються розробники та перекладачі програм.

Використання української мови в локалізації іншомовного програмного забезпечення потребує вироблення певних правил, які мають бути затверджені на державному рівні, повинна бути вироблена єдина система комп'ютерних термінів, що використовувалися б у всіх українських операційних системах та прикладних програмах до них. Поки що в українізації програм маємо багато мовних помилок, які виникають у умовах мовної інтерференції.

Локалізація програмного забезпечення українською мовою на сучасному етапі проходить під впливом національних та інтернаціональних елементів, які тісно взаємодіють і формують особливий мовний субстрат, що використовується в комп'ютерній сфері. Як ми вже зазначили, негативним явищем у сучасній системі українізації програмного продукту є те, що локалізацію програм проводять переважно не фахівці-філологи (на мовному рівні), а спеціалісти-комп'ютерники (у кращому разі) або аматори, які на власний розсуд використовують мову й термінологію в програмах. Інколи програма локалізується українською мовою у співдружності „комп'ютерник-

філолог”, але тут виходить на перший план рівень перекладу програми: оскільки її локалізують з іншої мови, слід знати мову оригіналу, досконало володіти рідною, а також знати хоча б основні принципи роботи в комп’ютерному середовищі.

Латинська графіка давно вже стала інтернаціональною системою письма, одним з основних засобів міжнародного спілкування. Згідно з міжнародними вимогами латинське написання всіх необхідних власних назв та національних слів і термінів має повністю збігатися з написанням у мові-оригіналі.

У випадку, якщо для мови-оригіналу використовується власна система письма, відмінна від латинки, то в такому разі мають бути чіткі та однозначні правила відтворення національної системи письма латинкою. Тобто засобами латинської абетки має відобразитися написання національною абеткою з гарантією недвозначного відтворення оригінального написання.

Помилковою є думка, що ті мови, які не користуються латинкою, повинні передавати засобами латинської графіки не написання, а вимову своїх власних назв, пристосовуючи їх до конкретної мови. Згідно з міжнародними вимогами пріоритет повинен надаватися не практичній транскрипції, а транслітерації, тобто не вимові, а написанню.

Існують також правила передавання українських слів англійською мовою, затверджені Міністерством юстиції України та Інститутом української мови НАН України, які слід використовувати в транслітерації [3].

Отже, в Україні також повинна бути прийнята власна система відтворення українських слів латинкою, яка б засобами латинської графіки демонструвала кириличне написання та гарантувала недвозначне відтворення назад у кирилицю. Однією з найкращих таких систем української латинки на сьогодні є система, розроблена Термінологічною комісією з природничих наук (ТКПН) Київського університету імені Тараса Шевченка.

Для введення української мови в міжнародну інформаційну систему на різних рівнях сьогодні застосовують кілька способів її адаптації в міжнародну терміносистему. Це стосується також не тільки термінів, але й широкого представлення текстів різних стилів на сайтах Інтернету, текстових повідомлень різних операційних систем, комп’ютерного та Інтернет-спілкування тощо. Найосновніші системи адаптації української мови в міжнародному комп’ютерному середовищі – це транслітерація і транскрипція. За допомогою транслітерації чи транскрипції українські (кириличні) лексеми, терміни, речення, тексти тощо можуть представлені латинкою, і навпаки, іншомовні одиниці можуть бути представлені кириличними знаками. Останній тип адаптації запозичених слів та термінів сьогодні широко використовують у сучасному термінотворенні.

Отже, на сучасному етапі розвитку термінології інформаційних систем *транскрипція комп’ютерних термінів* – це передавання запозичених слів і термінів українською мовою відповідно до того, як вони вимовляються, звучать в мові оригіналу, наприклад: *Фотошоп* (від англ. PhotoShop) – „одна з прикладних програм Windows”, *трек* (від англ. track) – „частина магнітного диска, доріжка”, *інтерфейс* (від англ. interface) – „частина програмного забезпечення для реалізації діалогу користувача з прикладною програмою”, *провайдер* (від англ. provider) – „надавач послуг доступу в Інтернет” і под.

Ще в 1886 році було створено Міжнародну фонетичну асоціацію, яка в 1888 р. виробила принципи фонетичної транскрипції, що потім застосовувалася в органі асоціації – журналі “Le Maitre Phonétique”. Ця система, відома під назвою міжнародного фонетичного алфавіту (МФА), була спочатку вироблена на основі латинського алфавіту для запису французької вимови. Пізніше її кілька разів доповнювано новими знаками й діакритичними значками (зокрема в 1925, 1947 і 1951 рр.), щоб надати їй універсального характеру. Сьогодні її паралельно використовують одночасно з транслітераційними системами різних країн.

Транслітерація комп'ютерних термінів – це передавання запозичених слів і термінів українською мовою відповідно до того, як вони пишуться в мові оригіналу, незалежно від їх вимови, наприклад: *браузер, сервер, Віндовс, Мікрософт* тощо.

Часто можна натрапити на два варіанти термінів, адаптованих в українській мові за допомогою обох типів – *браузер* і *броузер, Віндус* і *Віндовс, Мікрософт* і *Майкрософт, кряк-програми* і *крак-програми, кряк-програми* тощо.

Транслітерувати і транскрибувати можна також українські слова латинкою, щоб використовувати їх в тих інформаційних системах, які не сприймають кириличні шрифти. Для цього можна вручну набирати кириличний текст латиницею або використовувати спеціальні програми, що швидко конвертують кириличні тексти у представлені латиницею і навпаки. В Україні запроваджено також державний стандарт української латиниці: Міждержавний транслітераційний стандарт ГОСТ 16876–71. Прикладом транслітератційної україномовної програми може бути програма „*Лучуківка*” (<http://www.ji-magazine.lviv.ua/luch/readme.htm>), яка пропонує оригінальну транслітератційну систему латинкою для текстів українською мовою. Програма „*Лучуківка*”, за основу взяла принцип побудови фонетики, схожий до властивого слов'янським мовам, які користуються латинкою.

Система транслітерації і транскрипції полегшує входження української мови до міжнародного інформаційного простору. Розширювати і вдосконалювати національномовний інформаційний простір – це також важливе завдання.

Отже, україномовна локалізація програмного забезпечення переживає сьогодні часи становлення, коли ще немає єдиних загальних правил локалізації та українізації комп'ютерних програм в Україні.

Нечисленними прикладами якісного україномовного програмного забезпечення професійної орієнтації є пакети *Ruta Plaj* фірми *ProLing Ltd*, *Fine Reader* фірми *ABBYY*. Сучасний етап становлення україномовних комп'ютерних технологій вимагає передусім прийняття повного пакета державних стандартів на функціонування української мови в комп'ютерних технологіях, ефективного механізму контролю за дотриманням цих стандартів, необхідного державного стимулювання розвитку індустрії українського програмного забезпечення у віртуальних і реальних системах сучасного інформаційного простору.

Література

1. <http://www.ji-magazine.lviv.ua/luch/myxajlyshyn.htm> (Ярослав Михайлишин Транслітерація чи латинська абетка для української мови).
2. <http://www.ji-magazine.lviv.ua/luch/readme.htm> (Програма "Лучуківка").
3. <http://www.rada.kiev.ua/translit.htm> (правила сучасної транслітерації).
4. Купцова Н.С. Особенности языка хакеров // Язык как структура и социальная практика. – Хабаровск, 2000. – Вып. 1. – С. 37–40.
5. Пономарів О.Д. Стилістика сучасної української мови. – Тернопіль: Навчальна книга, 2000.
6. Українська мова. Енциклопедія / В.М.Русанівський та ін. (ред.); НАН України. Ін-т мовознавства ім. О.О.Потебні, Ін-т української мови. – К.: "Українська енциклопедія" ім. М.П.Бажана, 2000. – 750 с.